

ЖИТОМИРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

*Оцінка потенціалу сировини рослинного
походження для теплових потреб у
Житомирській області*

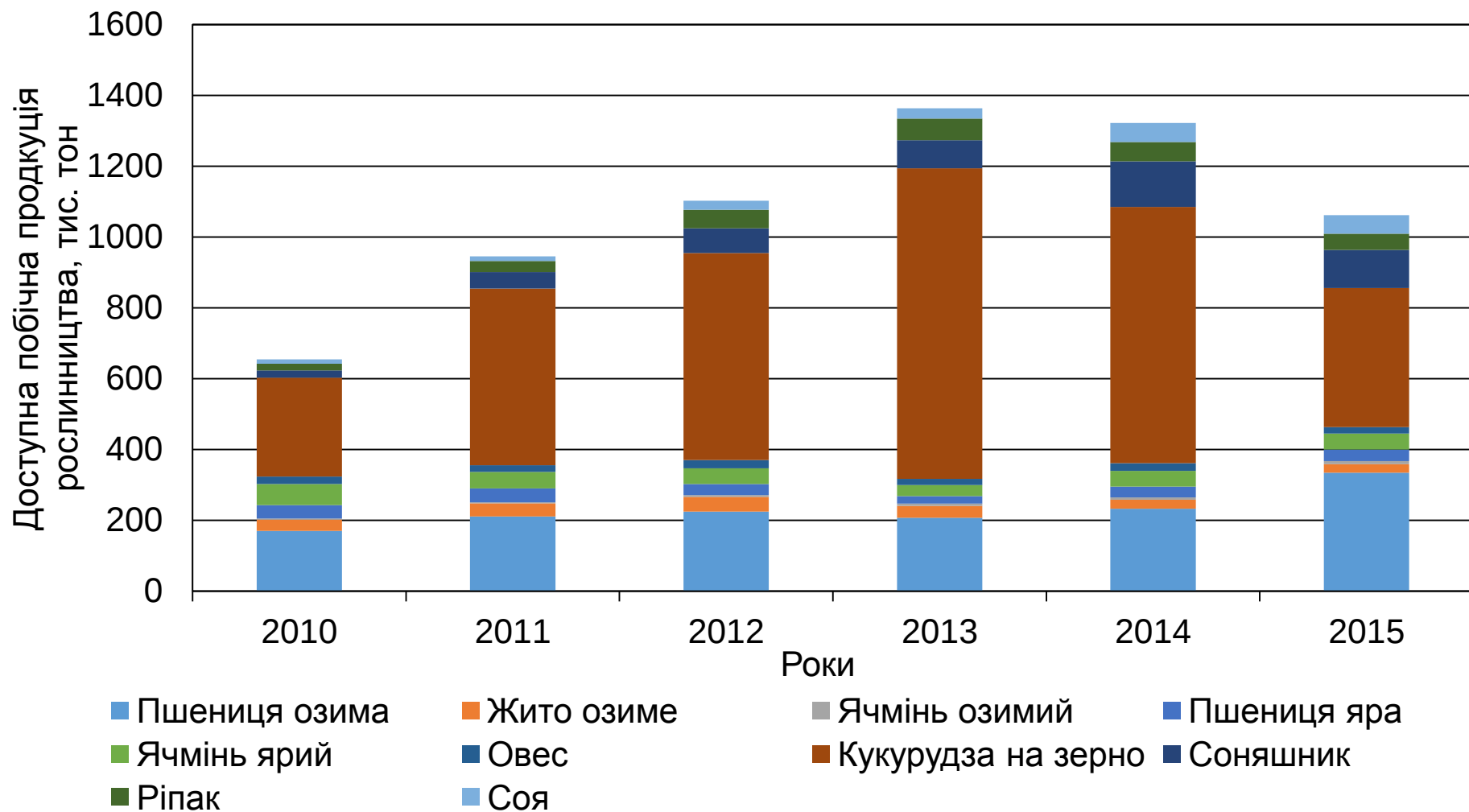
Завідувач кафедри механіки та
інженерії агроєкосистем,
доктор технічних наук

Кухарець Савелій

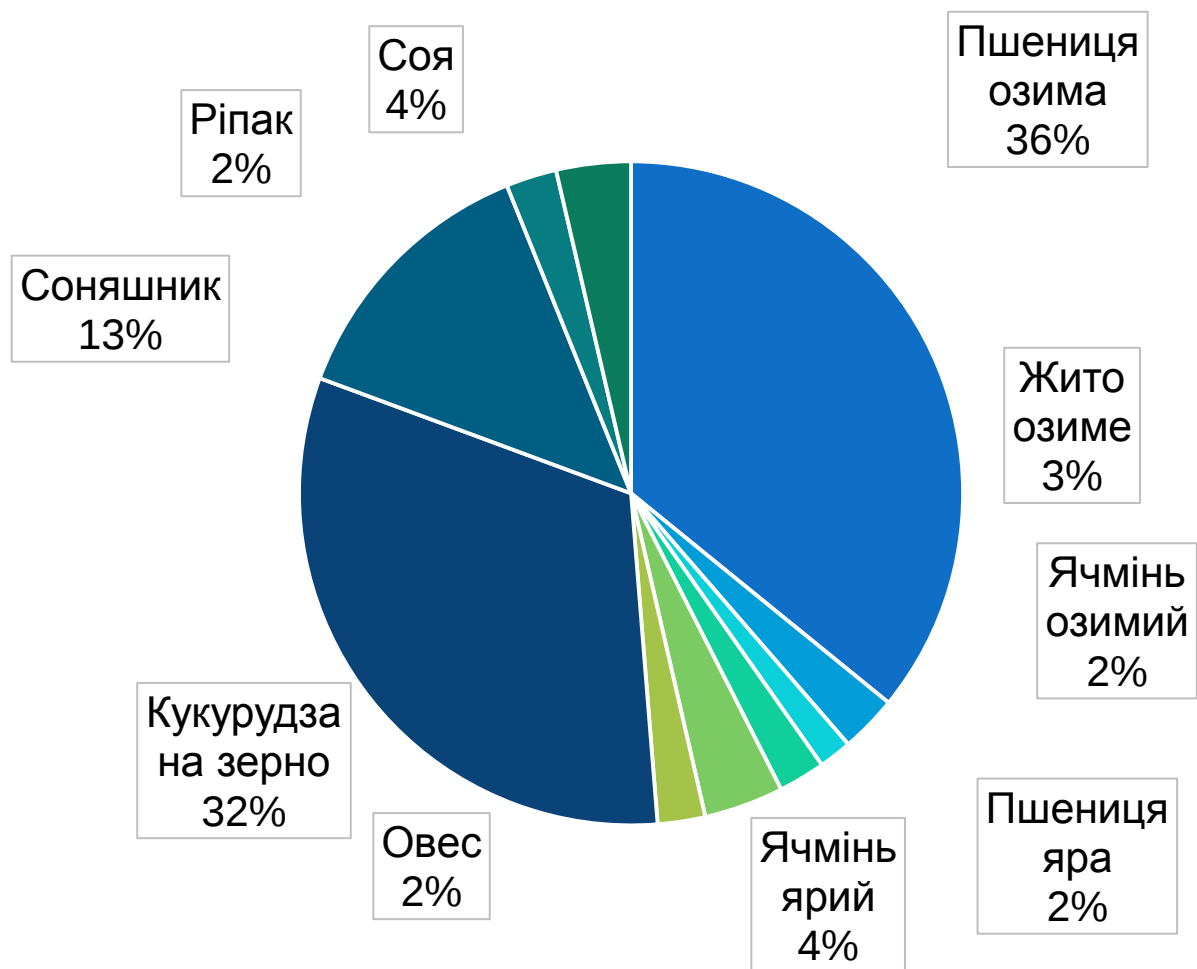
Валовий збір культур побічна продукція яких придатна для отримання теплової енергії в Житомирській області

Культура	Зібрано продукції , тис. тон					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Пшениця озима	242,8	301,7	320,6	296,3	333	478,2
Жито озиме	67,8	76,2	87,1	69,2	51,7	49,3
Ячмінь озимий	5,3	6,3	10,6	13,4	14,6	19
Озимі зернові разом	315,9	384,2	418,3	378,9	399,3	546,5
Пшениця яра	54,4	56,3	44,4	30,2	43,9	46,8
Ячмінь ярий	123,2	96,5	92,8	65,3	91,4	94,1
Овес	60,3	55,1	65,6	50	62,1	51,9
Кукурудза на зерно	499,1	891,4	1045,2	1567,1	1292,9	701,1
Ярі зернові разом	737,0	1099,3	1248,0	1712,6	1490,3	893,9
Зернові культури разом	1052,9	1483,5	1666,3	2091,5	1889,6	1440,4
Соняшник	26,9	60,6	92	104,1	169,1	141,5
Ріпак	20,3	33,4	55,2	64,5	57,3	47,9
Соя	66,2	70,6	139,9	161,3	301,5	292,1
Технічні культури разом	113,4	164,6	287,1	329,9	527,9	481,5
Разом	1166,3	1648,1	1953,4	2421,4	2417,5	1921,9

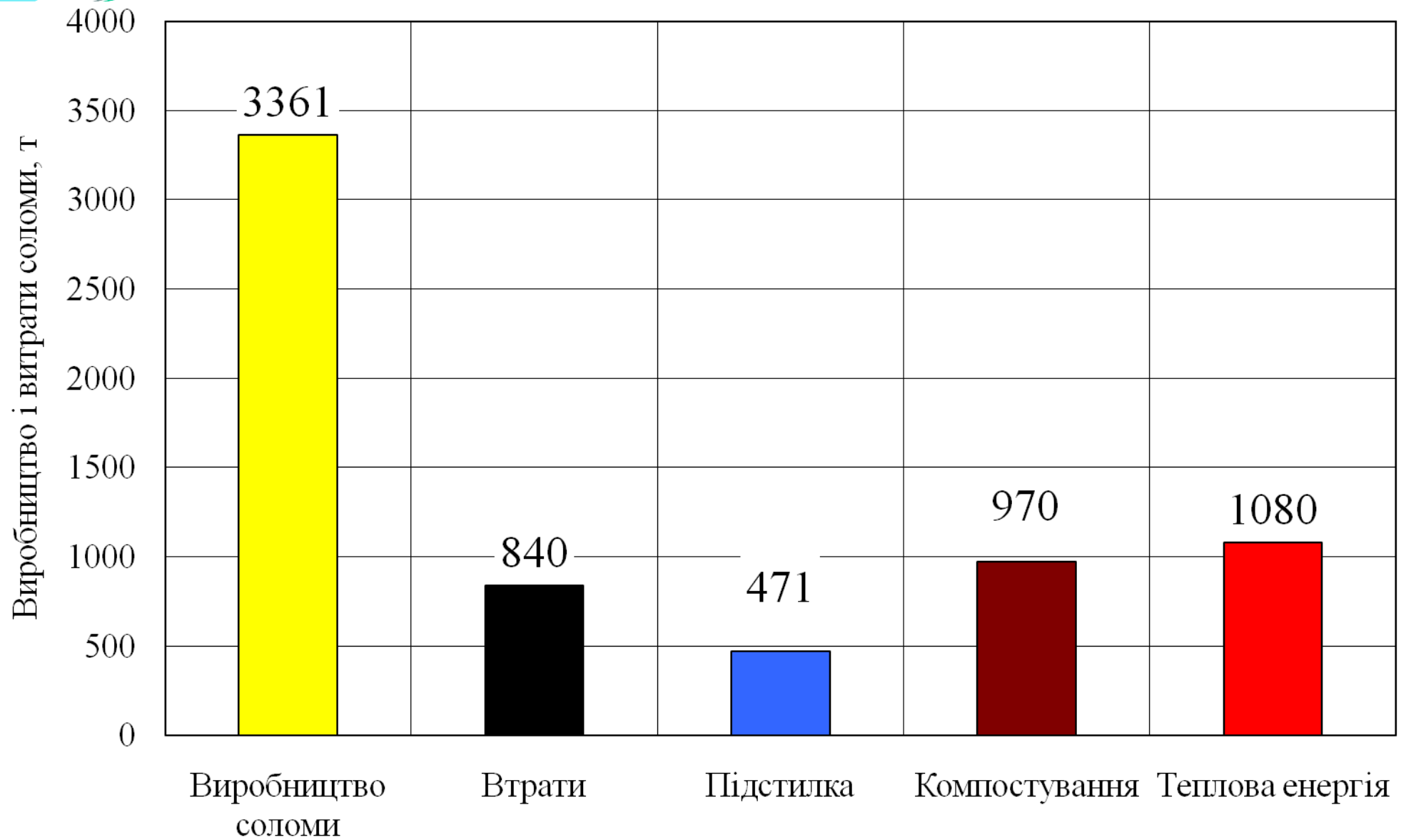
Загальний обсяг доступної побічної продукції придатної для виробництва теплової енергії в Житомирській області

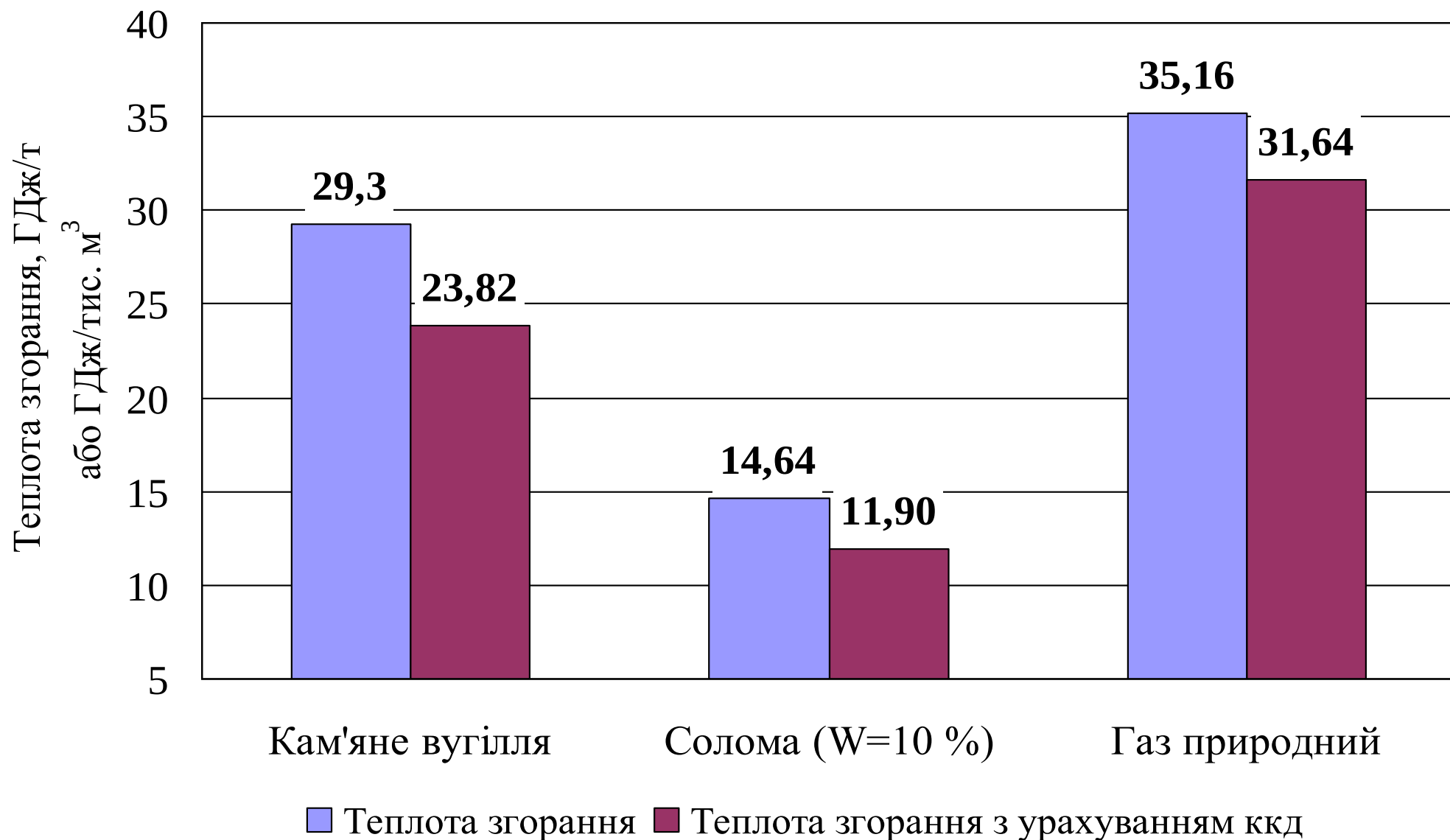
Структура сільськогосподарської побічної продукції рослинного походження в Житомирській області в 2016 році

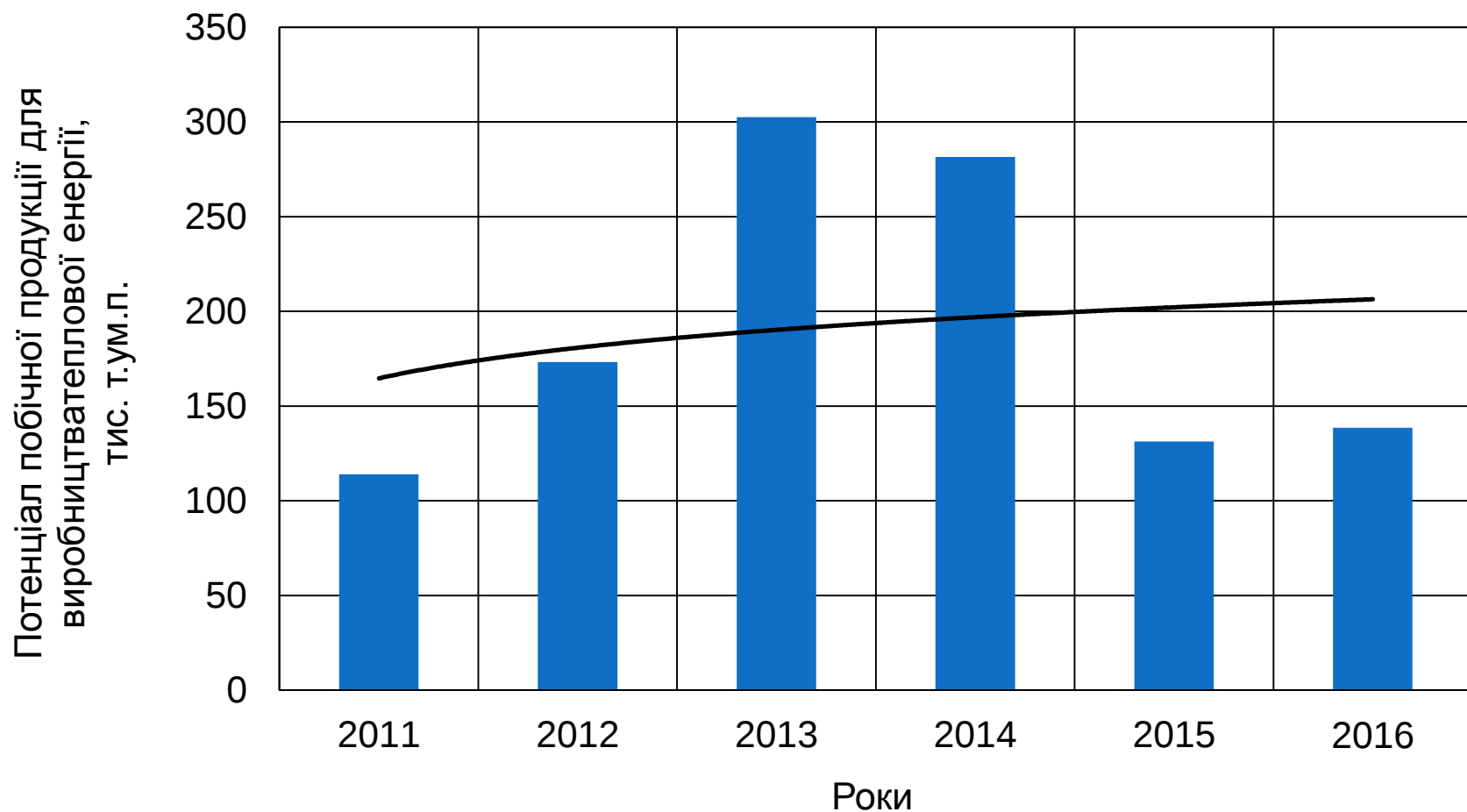
ДІАГРАМА ВИРОБНИЦТВА І РОЗПОДІЛУ СОЛОМИ

ПОРІВНЯННЯ ТЕПЛОТИ ЗГОРАННЯ СОЛОМИ, КАМ'ЯНОГО ВУГІЛЛЯ ТА ПРИРОДНОГО ГАЗУ

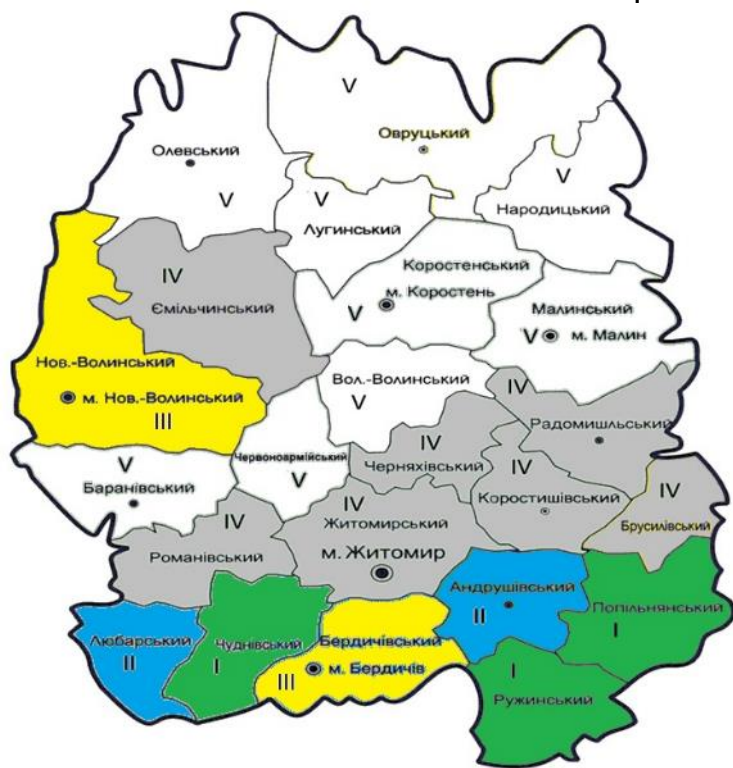
Потенціал сільськогосподарської побічної продукції рослинництва доступної для отримання теплової енергії в Житомирській області

Розподіл районів Житомирської області за потенціалом побічної продукції

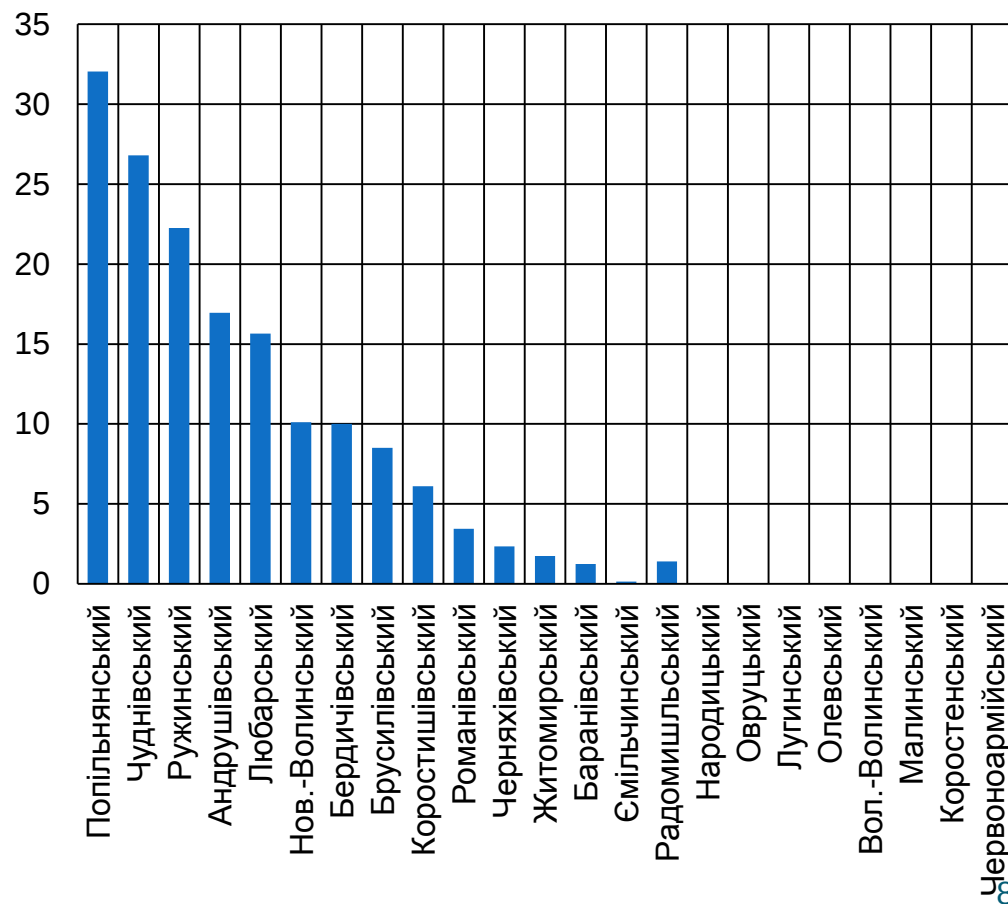
рослинництва:

- I – високий потенціал;
- II – значний потенціал;
- III – помірний потенціал;
- IV – середній потенціал;
- V – низький потенціал

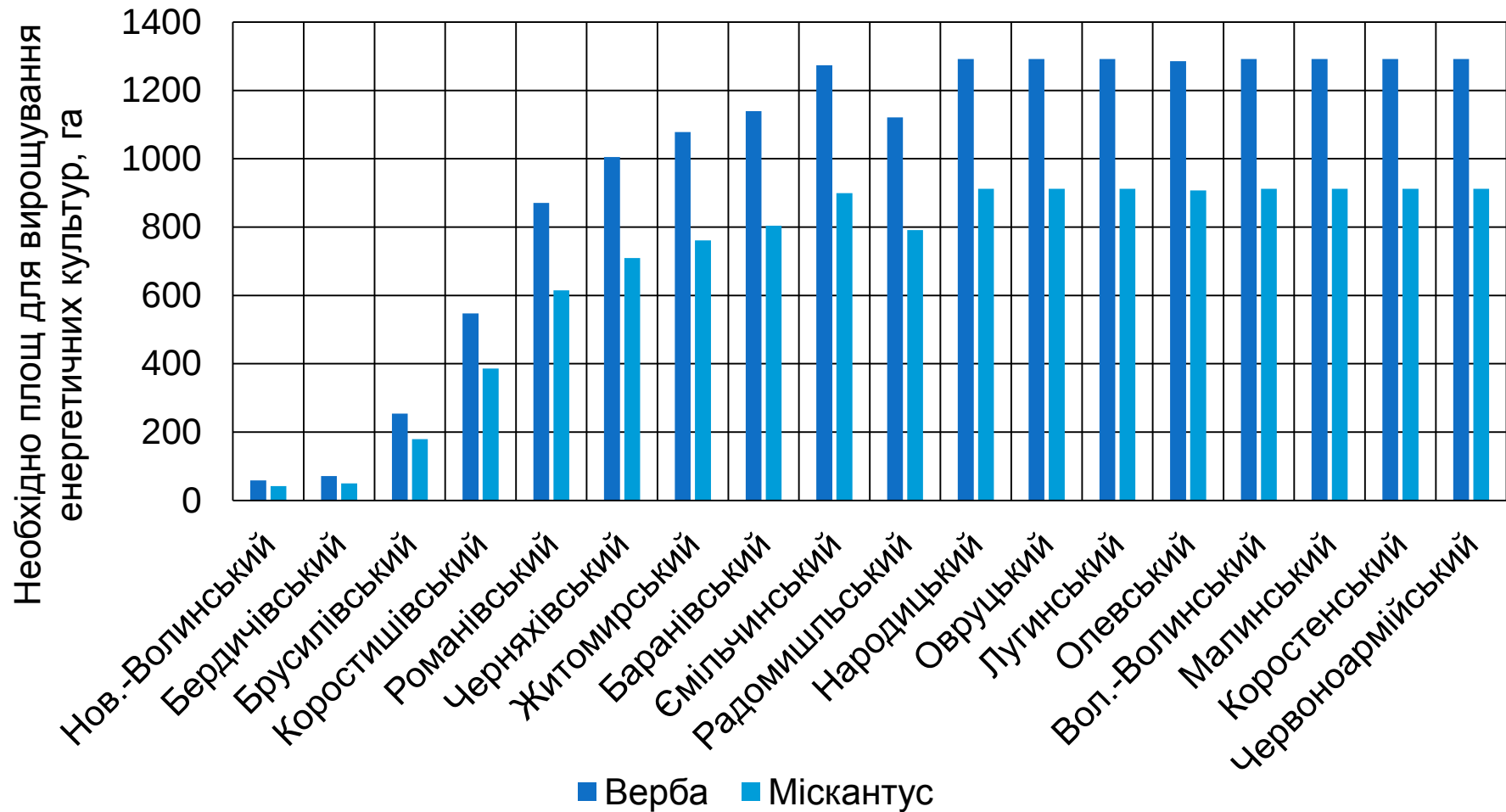

Доступний потенціал побічної продукції рослинництва для використання в якості сировини для отримання теплової енергії за районами

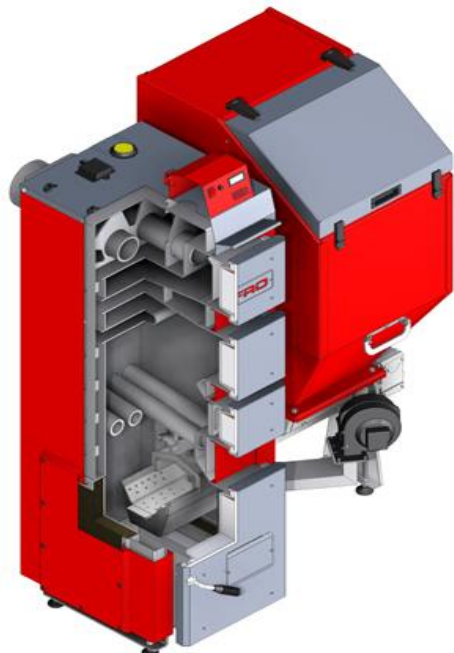
Потенціал побічної продукції для виробництва теплової енергії у середньому, тис. т.п.

Площі земель необхідні для вирощування енергетичних культур у районах Житомирської області

ВИКОРИСТАННЯ КОТЛІВ ДЛЯ СПАЛЮВАННЯ СОЛОМИ

Побутовий
універсальний
твердопаливний
котел фірми
DEFRO (Польща)

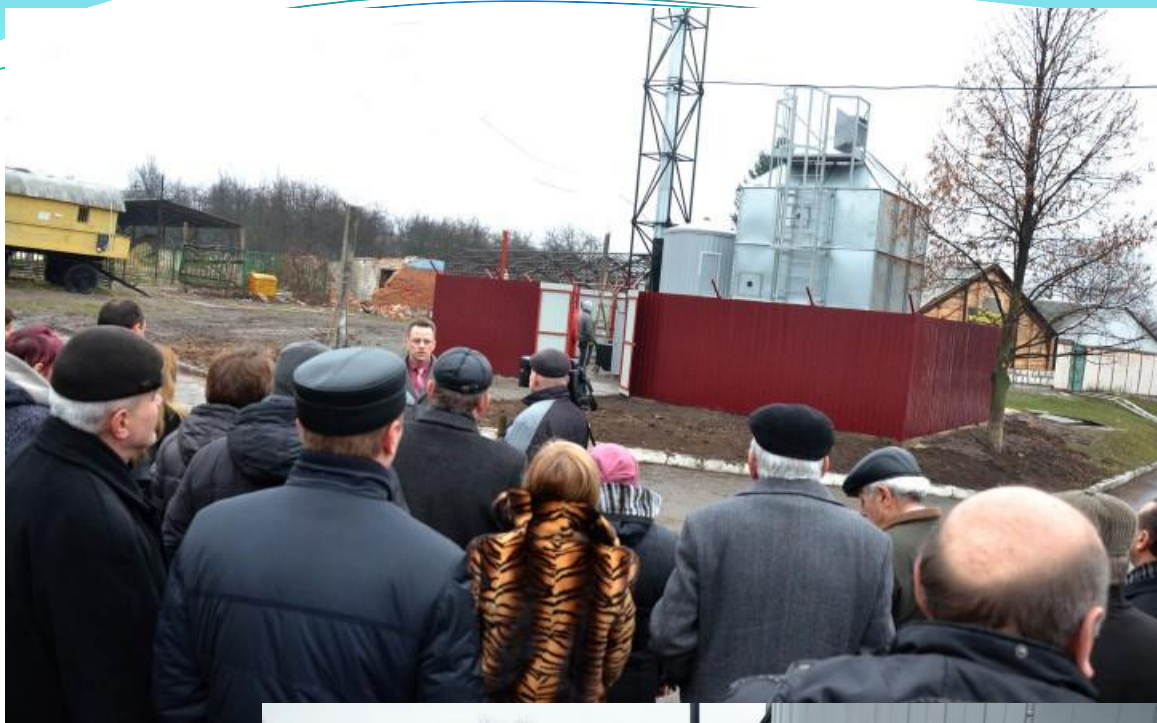

Котел побутовий водогрійний Ardenz
T100, що працює на дровах та паливних
брикетах

Промисловий котел, що
працює на пеллетах

ЖИТОМИР. ЖНАЕУ. КОТЕЛ НА ПЕЛЕТАХ

ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПАЛИВНИХ ГРАНУЛ ТА БРИКЕТІВ

Лінія гранулювання
біомаси ECO-BIO-100
виробництва НУБіП
(Чехія-Україна)

Машина брикетувальна В-
80 виробництва ВАТ
«Пресмаш» Україна

Зберігання
соломи в
тюках та
рулонах

Підготовка
соломи:
- подрібнення;
- сушіння (при
потребі)

Виготовлення
пеллет –
пресування
соломи

Зберігання
готової
продукції

Пакування
пеллет

Сепарація та
охолодження
пеллет

Машина брикетувальна
BIOMASSER

ВИКОРИСТАННЯ КОТЛІВ ДЛЯ СПАЛЮВАННЯ СОЛОМИ

Зерносушарка з теплогенератором ТГС-500 у навчально-дослідному господарстві НУБіП України «Агрономічна дослідна станція» та опалювальний котел на соломі виробництва ЮТЕМ

Газогенераторний опалювальний котел для тюків фірми HERLT

КОТЕЛ RAU-2-600М ДЛЯ СПАЛЮВАННЯ ТЮКІВ ТА РУЛОНІВ СОЛОМИ (ННЦ "ІМЕСГ" НААН України, смт. Глеваха Васильківського р-н Київської обл.)

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КОТЛА RAU-2-600M ДЛЯ СПАЛЮВАННЯ РУЛОНІВ СОЛОМИ

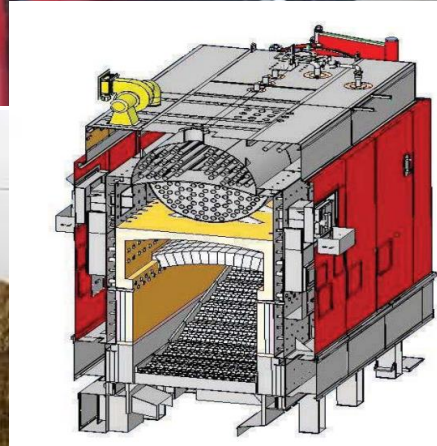
Витрати на заготівлю соломи та оплату природного газу

Параметри	Од. виміру	Значення	
Витрати на підбір та ущільнення соломи у рулони	грн./т	27,53	
Витрати на перевезення соломи та рулонів на край поля	грн./т	17,05	
Дальність перевезення рулонів до місця скиртування	км	27	
Витрати на перевезення рулонів	грн./т	249,97	Вартість газу
Витрати на скиртування рулонів	грн./т	14,77	грн./ тис.м ³
Витрати на заготівлю соломи та вартість природного газу	грн./т	336,31	2610,78
Вартість соломи та природного газу перерахунку на тепло	грн./ГДж	29,00	82,50

Оцінка економічної ефективності використання соломи на теплові потреби

Теплоносій	-	Солома	Газ
Витрати на виробництво тепла	грн./ГДж	23,51	11,30
Собівартість виробництва тепла	грн./ГДж	52,51	93,81
Ефективність виробництва тепла із соломи	грн./ГДж	41,30	
Додаткові питомі капіталовкладення у спалювання соломи	грн./ГДж	82,12	
Термін окупності обладнання для спалювання соломи	років	1,99	
Річна теплопродуктивність	ГДж	9685,14	
Річний економічний ефект	тис. грн.	400,00	

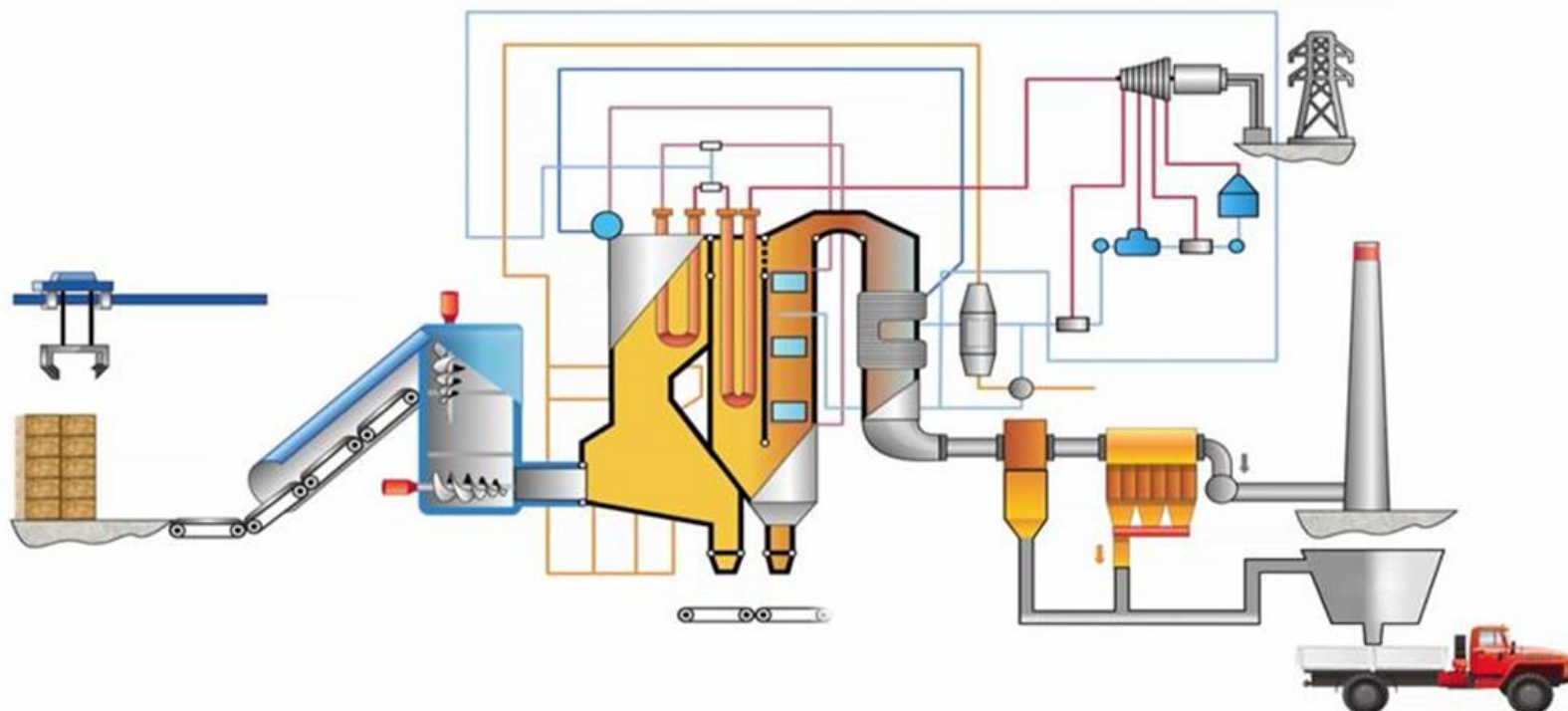
МИРГОРОД. КОТЕЛЬНЯ НА СОЛОМІ

На youtube фільм:

Джерело енергії,
що змінить Україну

Fuel feeding: Bales are transported from the straw barn to the straw feeding lines then to the scarifier stoker

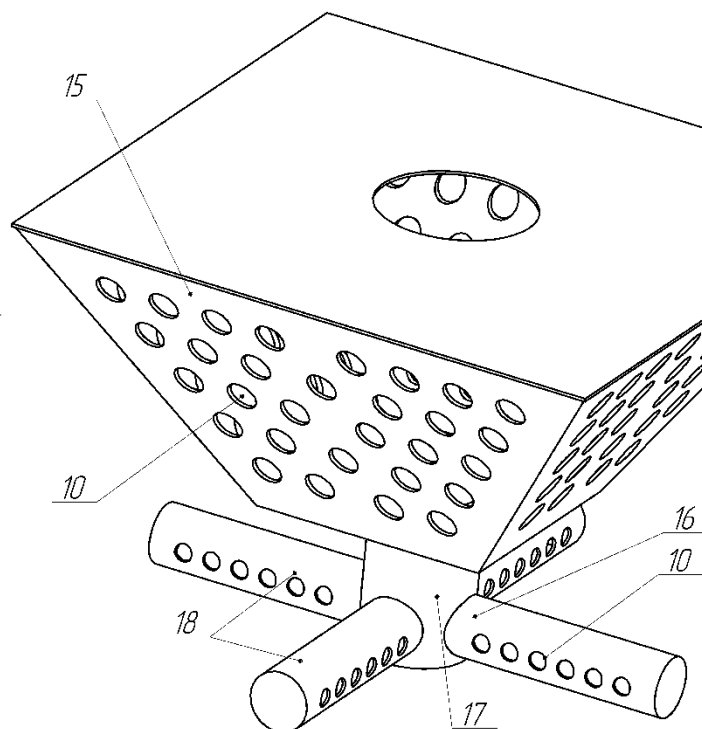
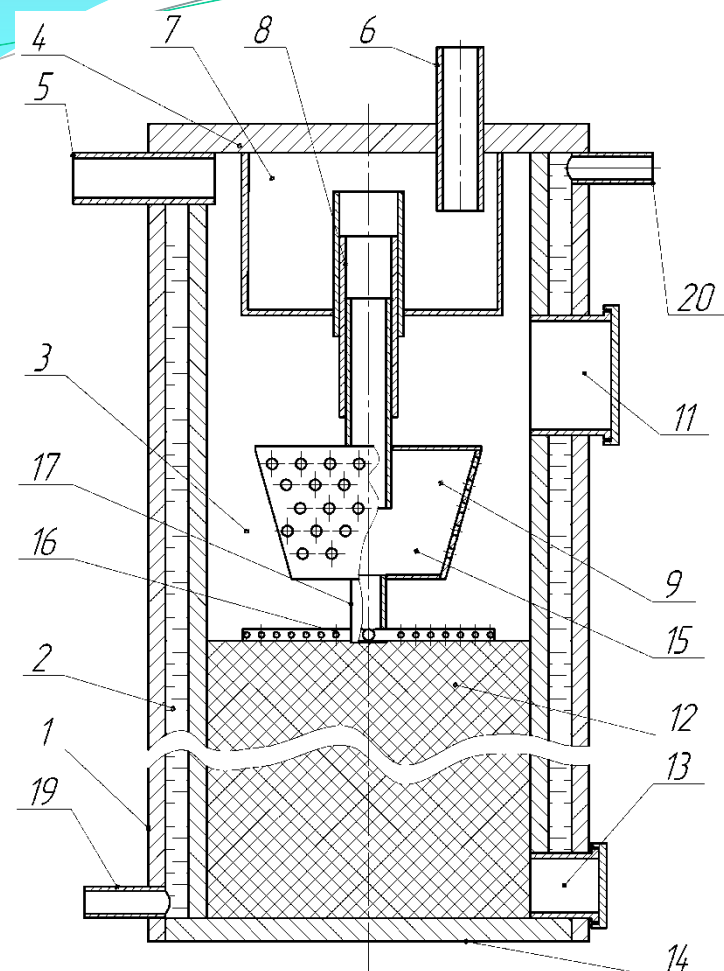
Проект залучення інвестицій щодо будівництва ТЕЦ на соломі в Житомирській області разом із створенням логістичного підрозділу збирання і постачання соломи для комбінованого виробництва теплової і електричної енергії.

Вартість проекту: 18 500,17 тис.євро (*Джерело фінансування – кредит Світового банку.*

Термін окупності: 3,91 років

КОТЕЛ ДЛЯ СПАЛЮВАННЯ РОСЛИННОЇ БІОМАСИ

(Патент на винахід 105346)

1 – корпус із подвійною стінкою; 2 – заповнена водою порожнина; 3 – камера згоряння; 4 – кришка; 5 – патрубок для видалення продуктів згоряння; 6 – патрубок для подачі повітря; 7 – проміжна ємність; 8 – напрямна із телескопічних труб різного діаметра та можливістю подовження; 9 – двохсекційний розсіювач повітря; 10 – отвори для подачі повітря; 11 – дверцята для завантаження палива; 12 – паливо; 13 – дверцята для видалення попелу; 14 – днище; 15 – верхня секція розсіювача повітря у вигляді зрізаної піраміди або конуса з отворами в бокових гранях; 16 – нижня секція розсіювача повітря; 17 – трубчастий перехідник; 18 – трубчасті елементи; 19, 20 – патрубки для подачі охолодженої та відведення гарячої води.

КОТЕЛ ДЛЯ СПАЛЮВАННЯ БІОМАСИ ІЗ ВЕРХНІМ ГОРІННЯМ

trivad.uaprom.net

Система керування котлом
1 – вентилятор подачі повітря в топку
котла; 2 – мікропроцесорний блок
керування; 3 – температурний датчик

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕПЛИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА НА ОСНОВІ ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

БУЛО

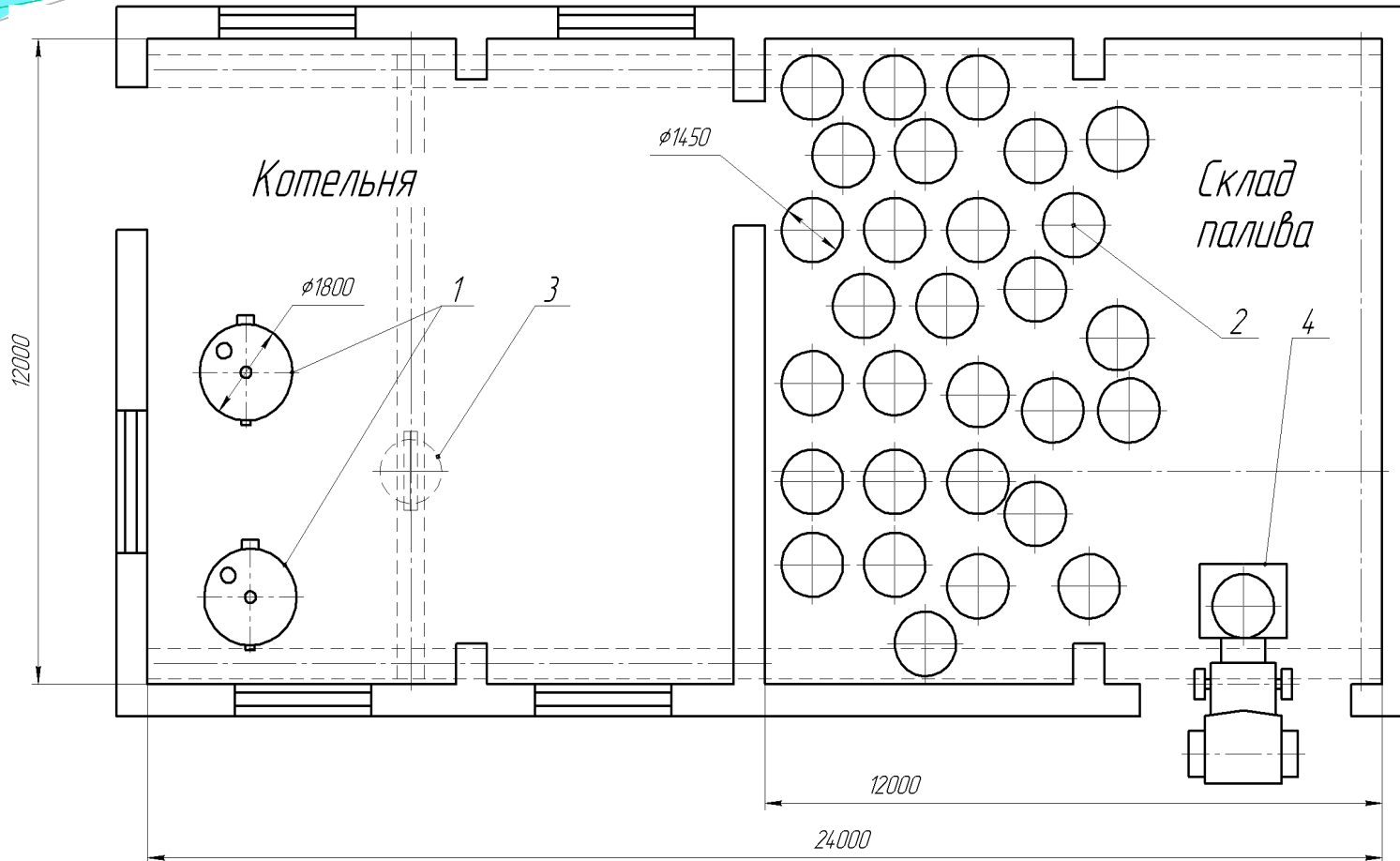
БУДЕ

ОТРИМАННЯ ГОРЮЧОГО ГАЗУ

СХЕМА КОТЕЛЬНОЇ, ОСНАЩЕНОЇ КОТЛАМИ КГВ 200 ІЗ ВЕРХНІМ ГОРІННЯМ ДЛЯ СПАЛЮВАННЯ СОЛОМИ В РУЛОНАХ

1 – котел ($P_k=200\dots 500$ кВт); 2 – рулон соломи ($d_m=1,45$ м; $h_m=1,2$ м); 3 – кран-балка (оснащена захватом для рулонів); 4 – транспортний засіб для переміщення рулонів соломи до складу палива

Переваги використання побічної продукції рослинництва

- значний потенціал;
- відсутність конкуренції на даний вид сировини як палива;
- наявність на ринку відповідного обладнання для заготівлі;
- наявність на ринку відповідного обладнання для спалювання.

Проблеми використання побічної продукції рослинництва

- відсутність раціональних логістичних рішень;
- відсутність розвиненого ринку палива;
- відсутність відповідної техніки для заготівлі побічної продукції у аграрного виробника;
- неготовність аграрних підприємств до продажу побічної продукції як палива;
- відсутність відповідного обладнання для спалювання побічної продукції у підприємств житлово-комунального господарства.

Переваги використання енергетичних культур

- наявність необхідних земельних площ;
- наявність великої кількості відповідного енергетичного обладнання на ринку;
- наявність успішного досвіду вирощування та використання енергетичних культур в Україні;
- невисока конкуренція на ринку біопалива.

Проблеми використання енергетичних культур

- енергетичні культури не внесені до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, тому їх вирощування на землях сільськогосподарського призначення неможливе;
- труднощі із відведення необхідних площ землі під вирощування енергетичних культур;
- відсутність раціональних логістичних рішень із організації заготівлі, складування та постачання сировини.

1. Визначення енергетичного потенціалу побічної продукції рослинництва в Житомирській області

Середній показник побічної сировини рослинництва доступний для отримання теплової енергії в Житомирській області складає 251,5 тис. тон, що відповідає 135,0 тис. тон ум. палива в рік.

Формування договорів на постачання чи заготівлю побічної продукції рослинництва. Визначення потенційних учасників ринку біопалива на основі побічної продукції рослинництва.

2. Визначення земельних площ необхідних для вирощування енергетичних культур

Необхідно 12530 га для вирощування міскантуса в Житомирській області з отриманням 250,6 тис. тон сухої маси міскантуса.

Загальний потенціал сировини для отримання теплової енергії (побічна продукція рослинництва та енергетичні культури) становитиме в середньому 293,6 тис. т. ум. палива в рік, що дозволить замістити до 28,6% всього палива, що споживається в Житомирській області на виробничо-експлуатаційні потреби та комунально-побутові потреби чи 258,368 млн. м³ природного газу.

Визначення наявних площ забруднених та деградованих земель у Житомирській області придатних для вирощування енергетичних культур. Формування договорів на використання площ для вирощування енергетичних культур. Визначення потенційних учасників ринку біопалива на основі енергетичних культур.

3. Формування техніко-технологічних рішень щодо заготівлі побічної продукції рослинництва.

Заготівля побічної продукції рослинництва у вигляді великих тюків масою 450...500 кг (прямокутної форми у перерізі), вологістю до 20%. Мінімально необхідно отримати 0,4 т. побічної продукції рослинництва для енергетичних потреб із 1 га посівної площі.

Створення підприємств із збирання побічної продукції рослинництва. Підбір обладнання для заготівлі побічної продукції рослинництва.

Орієнтовний перелік обладнання необхідний для заготівлі побічної продукції рослинництва

	Кількість, шт.	Вартість обладнання, євро
Преспідбирач	10	3047620
Навантажувач 7 м	10	1015878
Навантажувач 14 м	10	1280000
Трактор	16	0
Візок для перевезення	10	859428
Захват	10	259048
Автомобіль тягач	10	914286
Інше		761904
Всього:		8138164

Технологічний ланцюг енергетичного використання соломи

Загальні затрати на заготівлю побічної продукції рослинництва у обсязі 251,5 тис. тон становитимуть 127 139 181 грн. Питомі витрати складуть 504 грн за тону заготовленої побічної продукції рослинництва у вигляді тюків вагою 450 кг.
Вартість необхідного обладнання 8 138 164євро

Основні типорозміри тюків

Типорозмір тюка	Щільність тюка (кг/м ³)	Маса тюка (кг)	Поперечний розмір тюка		Довжина тюка (м)
			прямокутної форми (см×см)	круглої форми (м)	
малий	100-125	12-15	46x36	-	1,3
середній	100-140	200-300	80×80	1,2-1,8	1,2-1,7
великий	130-150	450-500	120×130	-	2,4 28

4. Формування техніко-технологічних рішень щодо вирощування та заготівлі енергетичних культур

Для міскантуса заготівля побічної продукції рослинництва у вигляді великих тюків масою 450...500 кг (прямокутної форми у перерізі), можна отримати до 20 т/га, вологістю до 20%.

Створення підприємств із вирощування та збирання енергетичних культур. Підбір обладнання для вирощування та заготівлі енергетичних культур.

Плантація міскантуса

З урахуванням потреби земельної площі в 12530 га для вирощування міскантуса в Житомирській області, витрати становитимуть в 1-й рік 116 215 750 грн (можна розглядати як інвестиційні вкладення). Вартість 1-ї тони тюкованого міскантуса на другий рік становитиме 447 грн, а на третій 298 грн.

**Висаджування кореневищ міскантуса
за допомогою картоплесаджалки**

**Скошування та тюкування
трав'янистих енергетичних культур**

5. Формування раціональних логістичних рішень щодо забезпечення сировиною виробників теплової енергії

Площа складів, яка необхідна для зберігання 251840 тон побічної продукції рослинництва (в 5 рядів тюків, загальною висотою до 4,5 м) складає близько 429810 м².

Площа складів, яка необхідна для зберігання 250600 тон сухої маси міскантуса (в 5 рядів тюків, загальною висотою до 4,5 м) складає близько 427693 м². Загальна площа складів становитиме 857504 м³.

Визначення необхідних складських площ та обсягів транспортних перевезень. Створення транспортних підприємств. Підбір автотранспортного та навантажувального обладнання.

Вартість зберігання тюків орієнтовно становитиме 5 000 000 грн (10 грн на тону в рік).

Орієнтовний економічний ефект від використання біомаси на теплові потреби в Житомирській області

Показник	2018р.	2019р.	2020р.
Витрати на біомасу для енергетичних потреб, млн. грн	365,1	216,1	206,7
Заміщується природного газу, млн. м ³	118,8	223,5	258,4
Очікуваний економічний ефект, млн. грн	228,3	900,2	1083,9

Джерелами фінансування проекту можуть бути

1. Місцевий бюджет
2. Субвенції з державного бюджету
3. Кредити та гранти міжнародних фінансових організацій
4. Кредити українських комерційних банків
5. Власні кошти підприємств
6. Інші надходження, не заборонені законодавством